

COMPETENȚE ANTRENATE ÎN CONTEXTUL EDUCAȚIEI NONFORMALE - DOMENIUL ARTELOR PLASTICE

Ana SIMAC, dr., confer. univ.,
Teodor STRATULAT, doctorand

Summary

We find in Moldova a situation somewhat similar to the situation in the European Union, where it is considered that non-formal education is still insufficiently known and rationalized, although it accumulated a large number of experiences, initiatives, methods; but these are given less importance than those to be used in schools, universities and training establishments. Non-formal education is different from formal education, both by content and by forms of achievement. We believe that in the context of non-formal education in the field of arts there is sufficient experience in order to outline its purposes more clearly, by defining certain specific competences of art workshops. We invite professionals in the field, i.e. teachers of art etc., to cooperate by making proposals and debates on this topic.

Activitățile educativ-artistice din domeniul artelor vizuale, în context nonformal, prezintă interes pentru copii și tineri întrucât acestea sunt foarte variate și accesibile. În sens larg, educația nonformală cuprinde totalitatea acțiunilor organizate în mod sistematic în afara sistemului formal al educației. Din punct de vedere etimologic, termenul de „nonformal” își are originea în latinescul „nonformalis”, preluat cu sensul de „în afara unor forme special și oficial organizate pentru un gen de activitate” [1]. Nonformal desemnează o realitate educațională mai puțin formalizată, dar întotdeauna cu efecte normativ-educative.

Educația nonformală a primit de-a lungul timpului o serie de definiții, care descriu și rolul, dintre care reținem că ea constituie „ansamblul acțiunilor pedagogice proiectate și realizate într-un cadru instituționalizat extradidactic sau/și extrașcolar” [2] văzut ca „o punte între cunoștințele asimilate la lecții și informațiile acumulate informal” [4].

În literatura de specialitate, educația nonformală este reprezentată de activitățile educative organizate de alte instituții decât școala – muzee, biblioteci, cluburi ale elevilor etc. și se întemeiază pe recunoașterea faptului că „un număr mare din experiențele de învățare ale oamenilor s-au desfășurat în afara sistemului de educație formală: la locul de muncă, în familie, în diferite organizații și biblioteci” [3].

Educația nonformală este diferită față de educația formală, atât prin conținut, cât și prin formele de realizare. Conținutul este organizat pe arii de interes (și nu pe ani de studiu sau discipline academice), iar formele sunt foarte diverse ca durată, modalitate de organizare sau predare. Această educație are menirea să dezvolte potențialul cognitiv, afectiv și acțional al copiilor și tinerilor, să răspundă intereselor și opțiunilor acestora pentru timpul liber. Învățământul extrașcolar asigură posibilități suplimentare de informare, documentare, comunicare, dezvoltare, incluziune socială și autorealizare [6]. Conform Regulamentului Centrului Republican pentru Copii și Tineret din Chișinău, (în continuare CRCT) am putea constata că prin activitățile educative în context nonformal se urmărește:

- a) valorizarea potențialului fizic, intelectual, afectiv și volitiv al copiilor și tinerilor;
- b) facilitarea procesului de implementare, monitorizare și evaluare a politicilor de tineret în conformitate cu standardele europene;
- c) dezvoltarea capacităților umane, instituționale și metodologice a serviciilor de educație nonformală;
- d) dezvoltarea abilităților de integrare socio-economică a copiilor și tinerilor;
- e) realizarea cercetărilor în domeniul educației nonformale;
- f) extinderea și aprofundarea cunoștințelor obținute la nivelul învățământului formal, potrivit vocației fiecăruia, prin activități complementare celor din instituțiile de învățământ de toate tipurile, inclusiv în domeniul carierei;
- g) stimularea spiritului investigației și a creativității. [5]

Problema abordată în acest articol constă în stabilirea finalităților procesului de educație în cadrul nonformal, se formează și se dezvoltă competențe specifice fără a se evalua performanțele. Din moment ce atât de semnificative sunt obiectivele instituțiilor din acest domeniu, am putea admite că se urmărește

minuțios atingerea anumitor performanțe, ceea ce ne face să concluzionăm că există un sistem de formare a competențelor specifice domeniilor diverse. Este bine cunoscut că centrele de creație desfășoară cu regularitate concerte, expoziții, concursuri, etc., care, de fapt, și sunt o formă de evaluare, de valorificare a competențelor formate/dezvoltate la beneficiari.

Din nota explicativă a profilului Arte vizuale a CRCT, putem constata obiectivele cadrelor didactice în problema abordată. Activitatea artistico-plastică desfășurată în cadrul Centului Republican pentru Copii și Tineret are misiunea socială de a valorifica potențialul creativ al copiilor și tinerilor, încurajând exprimarea artistică și dezvoltarea propriului limbaj artistico-plastic. Desenele realizate de copii, au „farmecul” lor aparte. Desenul infantil, fiind o artă expresivă și laconică, vine să ne scoată în atenție lucrurile cele mai importante pentru copii. Imaginea artistico-plastică creată la vârstă fragedă este o proiecție a sinelui, rezultat al actului de creație al copiilor și totodată un mijloc de instruire-educație pentru conducătorii de ateliere de arte plastice.

În cadrul activităților artistico-plastice se însușesc principiile de realizare a lucrărilor artistico-plastice, se formează premisele necesare pentru obținerea de către copii a performanțelor în domeniu. Aceste activități sunt proiectate în armonie cu curriculumul școlar la disciplina educația plastică și contribuie la dezvoltarea competențelor specifice urmărite de disciplină. Studiarea limbajului plastic, a structurilor compoziționale și tehnicilor de lucru cu diverse materiale reprezintă o etapă a procesului educativ din cadrul Centrului.

Prin urmare, activitățile artistico-plastice în context nonformal, în esența sa, constituie un proces de formare/dezvoltare a competențelor de receptare și de creare a lucrărilor plastice, de comunicare și percepere artistică.

Integrarea actului de creație în procesul educațional prezintă un obiectiv prioritar în procesul de predare/învățare din cadrul profilului Arte Vizuale, CRCT. Strategiile didactice sunt constituite din îmbinarea anumitor forme, metode de predare / învățare și mijloace de învățământ caracteristice educației nonformale, punându-se accent pe metodele interactive [5]. Conceptul propune folosirea diverselor forme de predare (povestirea, explicația, demonstrarea, modelarea, problematizarea, jocuri didactice, exerciții, lucrări practice etc.), a metodelor de învățare bazate pe explorare, descoperire, acțiune, precum și utilizarea mijloacelor de învățământ variate:

- Mijloace informativ-demonstrative.
- Mijloace de exprimare și formare a deprinderilor.
- Mijloace de raționalizare a timpului în cadrul activității.
- Mijloace audiovizuale.

Accentul este deplasat de la formarea unor deprinderi de a mânui instrumentele, de a poseda materialele de artă, la sensibilizarea copiilor față de cultura plastică națională și universală, dezvoltarea sentimentelor estetice, formarea capacităților de trăire și de înțelegere a mesajului artistic al operei de artă și a propriilor creații.

Dezvoltarea creativității artistico-plastice și capacităților de exprimare a copilului în cadrul activităților facilitează tendința către libertatea cugetului și sentimentelor estetice, contribuie la dezvoltarea competențelor în creația artistică și sporește încrederea în forțele proprii.

Scopul general al educației artistico-plastice, în contextul enunțat, constă în formarea personalității creative, receptive la frumosul din viață și artă, cu capacități de asimilare a valorilor artistice ale artei plastice, practice, este identic cu scopul general al Educației plastice în școală, respective, putem vorbi despre aceleași competențe formate, antrenate sau dezvoltate pe parcurs.

Genurile de artă plastică studiate în cadrul CRCT sunt: pictura, grafica, arta decorativă, masca artistică, ceramica, origami, broderie cu mărgelușe, modelarea bijuteriilor din lut polimeric etc. Educația artistico-plastică în învățământul extrașcolar contribuie la formarea mediului social, favorabil pentru dezvoltarea personalității libere, autonome, capabile să asimileze și să creeze valori culturale. Sunt

enunțate și unele competențe de autocunoaștere și autorealizare specific, dezvoltate în domeniul artelor vizuale, CRCT:

1. Cunoașterea propriului potențial artistico-plastic în vederea dezvoltării personalității creatoare.
2. Dezvoltarea capacităților de autoevaluare a produselor artistice realizate.
3. Stăpânirea abilităților de autoinformare și de proiectare a propriului parcurs de formare prin organizarea rațională a timpului liber.

În Moldova regăsim o situație oarecum asemănătoare cu situația din Uniunea Europeană, unde se consideră ca educația nonformală este încă insuficient cunoscută și teoretizată, deși a acumulat un număr impresionant de experiențe, inițiative, metode; dar acestora li se dă mai puțină importanță decât celor care se utilizează în școli, colegii, universități și instituții de formare profesională. Asta în ciuda faptului că societatea și economia europeană cer un tot mai larg și diferențiat profil de cunoștințe, calificări și competențe pe care sistemele formale de pregătire îl pot tot mai greu asigura pentru că nu răspund nevoii și cererii individuale și sociale. În schimb, educația nonformală are un potențial încă puțin utilizat. Chiar cei care au trăit experiențe de învățare nonformală au tendința să considere că acestea, de fapt, nu contează ca o „reală” învățare cu rezultate „reale”. Există, în mod clar, o nevoie de recunoaștere în termeni de respect social și totodată ca rezultatele formării nonformale să fie mai bine valorificate în societate, cultură și economie [4].

În concluzie, considerăm că, în contextul educației nonformale din domeniul artelor plastice, există suficientă experiență acumulată pentru a se contura mai clar finalitățile acesteia, prin definirea unor competențe specifice formate/dezvoltate în cadrul atelierelor de artă plastică, ceea ce ne propunem să realizăm în continuare. Invităm la colaborare, propuneri și dezbateri cu privire la acest subiect specialiștii în domeniul.

Bibliografie

1. Bontaș, I. Tratat de pedagogie, ediția a II-a, AL, București, 2008.
2. Cristea, S., Dicționar enciclopedic de pedagogie, Didactica Publishing House, București, 2015.
3. Elias, M., Cum stimulăm inteligența emoțională a adolescenților, Curtea Veche Publishing, București, 2003.
4. Văideanu, G., Educația la frontiera dintre milenii, Politica, București, 1988.
5. <http://artico.md/wp-content/uploads/2015/11/regulamentul-tip-al-institutiei-extrascolare1.pdf>
6. http://lex.justice.md/md/355156/CODUL_EDUCAȚIEI_AL_REPUBLICII_MOLDOVA,